

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Bavaria Sancta Maximiliani Sereniss. Principis Imperii,
Comitis Palatini Rheni, Vtrivsq. Bav. Dvcis Avspiciis**

Rader, Matthäus

Monachii, 1615

S. Pirminius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79686](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-79686)

S. PIRMINIVS.

1000
n. s. in Boi-
cam.
Martyrol.
Rom. Beda
Trithem.
Henricus
Aug. Abb.
Varmā-
nus comes.
Episc. Con-
flantensis.
Vita S. Me-
fili (sic Archiepiscopum reor appellat) suam lucubratiunculam in-
scripsit, nec cuius esset regionis, aut sedis, aut regni Episcopus, ad-
mannis.
Annales
Herem.
anno Chri-
sti 1000
IV. Hund-
ius Metrop.
Brufonis
de Mona.
Germ. Au-
gientis ca-
nobij tabu-
la, lectio-
nes, monu-
menta. Ex
Mauri Bal-
dungi scri-
ptis & no-
tis de S.
Pirminio.
* Sindes-
laum ap-
pellat Hart-
mannus
comitem
aut pres-
byterum.
In Vita S.
Meginradis
Sindes-
laus presby-
ter audis.
Membra-
nus Vineas
rum con-
panter
Sindela.

Armannus comes, idēmque Constantiensis antistes,
& Henricus Augiæ cœnobiarcha res à S. Pirminio ge-
stas, in publicas tabulas retulere, quas religiosus vir Io:
Rieber apud Vineas illustre Cœnobium presbyter ex
vetustissimis membranis transcriptas ad me misit, è
quibus velut è fonte, quæ ad Pirminium pertinent, præteritis omni-
bus parergis & prologis, delibauit. Auctor vitæ *Luitolpho Archipra-*
te scripsit, nec cuius esset regionis, aut sedis, aut regni Episcopus, ad-
mannis. jecit.

Pirminium Meldensem aut Metensem pontificem ferunt, quâ
tempestate apud Francos Theodoricus regnum obtinebat. Multa
erant in Pirminio, quæ illi passim mortales conciliabant: mira vis
dicendi, ratio cum virtute viuendi, animosq; hominum cum mo-
desta grauitate, quam suauitas temperabat, tractandi; quæ res effi-
ciebant, vt magnos animorum motus cieret, conciones populo-
rum frequentaret, multos à peccanti licentiâ auocatos, ad innocen-
tiā traduceret, magnos denique operæ fructus domi faceret, fa-
māque viri, nominisque sanctitas longè latēque differretur.

Detulerat è pietas & religio dynastam ex Germania * Sindesla-
um, sacros Beatorum cineres passim per orbem lustrantem, qui se-
cundū rem diuinam cum Pirminio, quem ex verbis pro cathedrâ
ad populum factis arbitratus, nihil à sanctis abesse censuit, congres-
sus de statu gentis prolixè conquestus, exposuit, quo loco res essent
in Germania; labi morum disciplinam; negligi sacra; squalere aras;
rem diuinam in postremis haberi; passim licere omnibus, quod cui-
que liberet, nihilque pensi haberi numinis præcepta. Verendum es-
se, ne, si nemo aliquis è sanctioris vitæ disciplinâ pontifex profligatis
populi moribus, & neglectis religionibus, succurreret, omnes ad
damnatas olim paganorum superstitiones relaberentur; ac proinde,
vt res postulabat, etiam atque etiam rogare, & infimis precibus eni-
xissimè obtestari, vt propè depositis & conclamatis rebus suppetias
iret, pristinumque Ecclesiæ & religionis cultum ac nitorem restitue-
ret. Placebat Pirminio nobilissimi viri oratio, præsertim cùm acce-
deret comitum Sindelai asseueratio, infimāque apprecatio. Sed ex-
pediendæ rei multa in primis obstabant; sui gregis cura; decreta Pa-
trum, quibus cautum, ne quis falcem in alienam mittat segetem:

Romani

S. PIRMINIVS EPISCOPVS.

CELTICA te misit, suscepit NORICA tellus,
Censorem genti NVMEN utrig dedit.
Cui sicut spectare piros in presule mores,
Huic pro censurâ tam pia vita fuit.

Plurimus errabat quâ nunc iacit AVGLA serpens.
Venit ut hic MARSVS, vîpera terga dedit.
Templorum celsas eduxit ad aethera molès,
Expugnaturus SANCTIOR astra GIGAS.

K 3

Romani

2 PRIMINAS EPISCOPALIS

WANDELTE DAS LEBEN WIRKEND VON DER ERDE
SICH AUF DER ERDE WIRKEND VON DER ERDE
DIE ERDE WIRKEND VON DER ERDE
VON DER ERDE WIRKEND VON DER ERDE

WANDELTE DAS LEBEN WIRKEND VON DER ERDE
SICH AUF DER ERDE WIRKEND VON DER ERDE
DIE ERDE WIRKEND VON DER ERDE
VON DER ERDE WIRKEND VON DER ERDE

PRIMINAS EPISCOPALIS

Romani pontificis auctoritas, sine quâ frustra quicquam taretur: Romam igitur petendam, sententiâque præsidis orbis Christiani rogandam: ipso volente, jubenteq; libenter ad Alemannos, Boios, Sueuos, totâmq; Germanicam gentē profecturum, opemq; & operam cum sanguine & vitâ impensurum. Itur in Italiam; Gregorius II. primum consultus hésit, Pirminij ignarus, donec ad S. Petri tumbam in usitato spectaculo admonitus, cum animaduertisset, pedum Pirminij solido pauiamento tanq; in ceram defixū perstare, correxit consilium, & Pirminium à precatione surgentem ipse positis humi genibus veneratus, complexusq; rogauit, quæ illum caussa impulisset tam longinqui itineris suscipiendi: quam exponenti interuenit Sindeslaus auctor itineris, qui Pontifici prolixè debarrauit, quo loco res essent in Germaniâ, qui religionis neglectus, quis morum & disciplinæ Christianæ status, licentia & solutio, quæ omnia tam flebili oratione deplorauit, vt Pontificem in lacrimas ire coegerit, præser-tim cùm Pirminius adjiceret, nec apud Francos, Galloscq; vigere studia Christianæ disciplinæ, vbiq; desiderari operas ad vineam Domini excolendam. Gregorius vtriusq; oratione percus-sus, perinde tanquam ipse laborantium Ecclesiarum, malorumque auctor esset, qui non maturius prouidisset, Pirminioque religionum, cæmoniarum, ac morum, emendatore per literas commendato, Theodoricum regem Galliarum hortatus est, vt coacto præfulum consilio sua decreta recitaret, Pirminium ad restituendam Ecclesiarum disciplinam adhiberent, ipsiusque auctoritatem sequerentur. Rebus in Gallijs vtcunque compositis, Pirminius Sindeslaū in Germanias fecutus, cùm haud procul natali ipsius solo abesset, insulâ (Dives Augia nunc audit) elonginquo conspectâ: In hac, inquit, insula ædes sacra ponenda est. Negante Sindeslao licere cuiquam locum adire, serpentum venenis adeò infamem, vt ne vestigium quidem quispiam possit in eâ ponere; contrâ Pirminius fidendum Deo, qui suis Euangelij præconibus eam vim dederit, vt super aspidem & basiliscum ambularent, & conculcarent leonē & draconem, ipsiq; serpentibus formidandi nil formidarēt. Vbi proprius insulam ventū, Pirminius, fordes illas omnes & venena vi nominis & numinis Christi ab insulâ jussit faceſſere; visaq; repente tanta per lacum copia noxiarum bestiarum transmittere, vt per triduum fluctus operice vide-rentur. Repurgauit inde insulam antistes, & vepreta fenticetaque cum horridis tesquis extirpauit, paliuros inutilésque stirpes conuelit, omnibusque ad humanum cultum præparatis, cœpit moliri sacram ædem, quam Sindeslaus prædijs, fundis, agris ditauit, nec

D E S . P I R M I N I O .

vicini ornare desierunt, qui nouas aras frequentarunt. Ovvva no-
men primum loco erat, postea Augia. Pirminius inde suum solem-
*Vita S.
Megmar-
dinarrar
Berebtoldi
Alemann
morum Du-
ex missis
haec per
Sindesbau
a Pirmi-
moguntia.
ne tenens populum pro concione ad vitam Christianam erudiebat,
dictaque moribus egregie cum doctrinâ conuenientibus, dein eti-
am admirandis & diuinis factis operibusque affirmabat: Nam quic-
quid ferè viri sanctitatis famâ celebres, preter ordinem vitæ commu-
nis, extraque naturæ fines, non suâ, sed Christi vi tentare ausi sunt,
id omne Pirminius quoque admirandus in omni genere morboru-
ac malorum, quæ per genus humanum gravantur, curando præsti-
tit ac designauit. Quæ res adeò celebrauit illius nomen, vt se bea-
tos putarent, qui ex ejus contubernio sodales possent in suas patriæ
regiones deducere, suisque è patrimonij coenobia, templa, & odea
excitare, in quibus Dei laudes diu noctuq; nunq; coticescerent. Pro-
inde mox auspicijs illius condita sunt sacris viris religiosa domicilia
compluria Althamanū, Schulturanum, Genginbachense, VVart-
zahanum, Mörbachiense, Moresmonasterianū, Niuvvenvilleria-
num, Horbacense, quod postremum à causâ haud paulo illustriore
profectum hochabuit initium. VVernherus nobilissimus ex Fran-
cis dynasta, sanctâ præfulis afflatus famâ, quæ gratos passim virtutis
odores spargebat, allegauit familiares ad illum, ad suam toparchiam
inuitandum. Secutus ille internuncios, quid spes nouæ fementis
in cælo faciendæ affulgeret, VVernherum conuenit, qui mox in agru
suum deducto supplex obtulit, quemcunque locum religioso con-
tubernio ædificando delegisset, in quo numinis æterni nomen assi-
duè coleretur. Legit Pirminius primùm sedem humilem, humilièq;
tuguriolum, nec admodum opportunum, quoad coloni monitu
ad Gamundium, vbi duorum amnium concursus sinum efficit, no-
bile asceterium suæ S. Benedicti familiae extruxit. Gerebat ijsdem
diebus res magnas apud Moguntiam Bonifacius, & per omnem
Germaniam maximum operæ pretium faciebat: quem secundi ru-
mores de S. Pirminij sanctitate Gamundium vsque traxerunt, vbi
miris inter se officijs charitatis certauere, vtroque sibi gratulante,
quod in alterius alter conspectum & complexum venisset. Aliquot
exinde dies tenuere pontificum sanctorum familiaritatem, quibus
salutaria de emendandi populi moribus, de disciplinâ Ecclesiæ in-
staurandâ, de auxilijs pari vtrinque conatu ferendis, aliisque Chri-
stianæ Recipib. vulneribus curandis consilia agitarunt. Reuersus
Moguntiam Bonifacius dum apud Frisios cælestem Euangelij do-
ctrinam promulgat, à barbaris immaniter contrucidatus, æternam
profuso sanguine lauream inter cæli purpuratos reportauit. Inter
hæc

hæc Guido Horbacense monasterium miris modis locupletauit, sacram supellectilem auxit, aliisque ad usum templi ornamenta haud pauca contulit. Sed peccauit in uno quodam facto, mox tamen correcto. Tintinnabulum ex ære nobili, gratissimo sono conflatum ex Horbacensi æde in Locvillarianum transtulit, quod antè vocalissimum illico obmutuit, nec vallis iuctibus percussum respondit. Guido rei nouitate perculsus, propéque examinatus metu, intellexit mutum æs in alieno choro nolle canere, præcepitque idem exemplò loco suo restitui, ubi clarioribus etiam sonoribus tinnire cœpit. Pirminius interea coeptum virtutis studium decurrens, sensim flexit ad metam, quam tandem feliciter attigit. Nam ubi sensit supremum sibi diem imminere, vocatis in conclave vitae religiosæ commilitonibus charitatis & patientiae præceptis singillatim editis, exuta mortalitate ad immortalem vitam est profectus. Sacri corporis pignus hodie ad Oenipontem in æde nostrâ religiosissimè colitur. acceptum olim ab illustri viro Suicardo Helfensteinio, singulari Societ. nostræ autore, & Landspergenis domicilij conditore. Iu- uabit his, notarum loco addere, quæ M. Velserus de Pirminio in Boicis prescripsit. *Vtilonis*, inquit, item opus *Manseum ad lacum*, Nider-
burgum, Pfaffenminster, & quæ quorundam sententia, *Osterhoua*. Quibus adficandis Pirminium siue Meldensem, siue Metensem Episcopum prefuisse fe- runt. At fidem tabula Ecclesiastice neutrobi firmant: eò Meldis aut Medioma- tricum urbe, siue natum, siue profectum, siue utrumque nomen corruptum esse, quam in earum alterutram Episcopum extitisse, magis credam. Is peregrinus Mo- nachis comitatus, Martelli temporibus in Germaniam veniens, monasteria com- plura, priusquam Boicam attingeret, constituit: ampla & opulenta imprimis duo, Murbaci ad montem Vogasum unum, cui viuarium peregrinorum nomen ex re inditum, alterum in Acronij lacus insula, quæ olim Tiberium pro arce bello vin- delico usum esse, Rhenanus ex Strabone coniicit, Augia diues ab opum magnitu- dine dictum est. Quod verò Martello patrono uteretur, Theobaldi Sueorum Ducis factio inde pulsus, multis post annis primum apud *Vtilonem* gratiæ locum tenuit, &c. Hæc Marcus. Interea loci ex ipsa Augia accipio de S. Pirminio haud incerta per Maurum Baldungum, virum Reuerendum, pius, eruditum, & in coenobio nobilissimo Vinearum religi- onem professum, qui mihi ex Chronicis Augiensibus, literis funda- tionis & immisionis, adscriptis etiam annotationibus retulit, quæ ad illustrandas S. Pirminij virtutes omnino pertinere visa sunt. Itaque Baldungij notas cum vita ad verbum subscriptam. Quāquam idem ex Lectionum volumine & tabulis ad aram S. Pirminij appensis, ejusdem vitam exscriptam ad me miserit. sed hæc fatis erit hic col- locasse,

D E S. P I R M I N I O.

locasse, cùm alia non multum à prioribus abeant. Itaque epigraphæ Baldungij hæc est. *Vita S. Pirminij Episcopi ac primi Abbatis Monasterij Augiae diuitis. Mox hæc subduntur.*

Tirminius ^a liberalibus artibus eruditus, primùm ^b Monachus familie D. Benedicti in cœnobio S. Mauri Abbatis: deinde ad ^c Episcopatum Meldenensem prouinciae Senonensis electus est ^d tempore Constantini Papæ V. Vbi ^e mox prædicationis & efficaciam & suavitatem singulari omnes longè latèque ad se populos attraxit. Post hæc à Sintlace (^f erat Sintlas Theodorici Regis Galliarum in Alemannia partibus præfectus; & habitabat, ubi nunc arx Sandeck Rhenum deficit) sanctis ipsis laboribus & concioni ipsa die Dominicā, ex occasione sacra peregrinationis superueniente rogatus, ut fidei pastorum negligentiā jam labantii in Alemannia, succurreret, Romam ipso Sintlace post sequente propestate contendit. ^g Ea ^h obtentā, quanta ad præsens opus necessaria erat; nec non literis Apostolicis ac mandatis ad Theodoricum Regem Sintlace datis de Episcopis Franciæ & Alemaniæ conuocandis, a torpore excitandis & ostio prædicationis ipsi aperiendo in Franciam reuersus est: Sintlas autem negotium apud Regem & Episcopos quamprimum confecit. Ergo iter ingressus, in Alemanniam primum peruenit. Et cùm in loco, qui dicitur Sintlace Ovva, magno cum fructu aliquandiu versatus esset: & Sintlace filium ē sacro fonte suscepisset: rogatus ab eodem Sintlace, ut templum conderet ac dedicaret, animum adjecit ad proximam Insulam Rheno lacōque Veneto ambitam, eo usque vermis venenatis ac serpentibus infestam, repurgandam; ac Monasterium ibidem construendum. Et Sintlace obijcente aerem insalutarem, & veneno serpentium infestum, magnā nihilominus fide à parte Rheni nauigio ingressus ⁱ cruce lignea efformata, Deoque inuocato, ut ^j primum hinc insulam attigit, ita omnes venenatos vermes inde exire coegit, ut tribus diebus, tribusque noctibus, quā parte entabant, aqua vermis cooperata ^m videretur. Ibi tum ⁿ non procul à loco excensionis precibus fontem impetrare, qui usque hodie visitur, & potantibus, maxime si febricent, creditus salutaris. ^o mox sentes excidere, & edificare: accolæ ad hanc rem, Sintlas præcipue, præcium & prædia conserre: plures Monasticæ vita studio ad eum confluere. Ab his ^p Abbas electus: & per Bertholdum ac Nebi Principes ad Carolum Martellum adductus, Augia insulâ atque alijs circùm pagis donatus, inque ejus possessionem quietam immisus est per Bertholdum & Landfridum Principes, quibus id negotij Carolus dederat, anno 724. aliquot tamen annis post, anno videlicet 727. à Theodebaldo Godefridi Ducis filio, odio Caroli inde pulsus, Ethonem pro se constituit Abbatem; ipse Alsatiæ petijt, in qua & alijs regionibus plurima fecit construimonia; videlicet Altach ^q superius, & forsan etiam Altaich ^r inferius in Bavaria; Monasterium in ^s Amerbach oppido, diaœcis Heripolensis; ubi S. ^t Amorem discipulum suum Abbatem constituit; Monasterium ^u Morbach, in finibus Alsatiæ, diaœcis Basileensis; ^v Fauarias in Helvetia diaœcis Curiensis; ^x Gengenbach, Morsmünster, seu Maurimonasterium;

Schwarz-

Schwarzach & Neuviler, diaecesis Argentinensis, nec non & Schuteram. inter quae tria videlicet Altach, Morbach, & Fauarias, Anno 731. ex Augiensibus fratribus instructa sunt, duodenis ad singula fratribus deputatis, & toridem in Augia remanentibus. Monasterium quoque ² S. Mauriti Martiris in Dolegia, diaecesis Treurensis sibi inuisit, & aliquamdiu inter fratres moratus, ad Regulam S. Benedicti eos formauit, & monasterium decorauit. Nouissime a ^A Vernhero nobili Francorum genere nato accitus, & aream Monasterio edificando legere jussus primum jucundo quodam loco, ^B qui nunc VVissenburg: sed mox ducente subulco ad confluentiam aquarum, quod ^C Gamundium vocant, ubi tum venaturum VVernheri mapalia, & canum cubilia erant, consedit; quod alterius psallens ibidem incidisset in versum, Hæc requies mea in seculum saeculi: hic habitabo, quoniam elegi eam: illic habitaculum, inq eo altare B. Virgini tumultuario opere construxit ac dedicauit. id monasterij edificatio mox exceptit. Verum nimia populi concionis & Sacramentorum gratia confluentis frequentia, priam habitationem repetere coactus fuit. Ubi quandoque ^D Chrismate inter confirmatum deficiente, Diaconus e monasterio adferre jussus, diuinitus repletas ampullas reperit, ac præbuit usque ad vesperam sacro chrismate inungenti. Porro Monasterium suprà dictum ad Gamundium, ^E Hornbach nomen accepit, & utraque parte saltus ^F Vosagi & villis in eo situs, a Vernhero & posteris ejus donatum est. Ex eo quondam UVido de stirpe VVernheri unus, as ^G campanis suauissimi sonitus in Locuviler transferens, quod ibi nec sonum ederet, eidem monasterio reddere coactus fuit. ^H id ipsum S. Pirminius frequenter per saltum petiit, & cum fratribus de Regula S. Benedicti contulit. monumentum rei supererat via, dicta Callis S. Pirminij. Ibi etiam ^I S. Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus, Metropolitanus eum inuisit, cumque eo contulit de bono Reipub. Christianæ promouendo. Et jam deinceps ab actione se retrahens, contemplationi totum se mancipauit. Nec multò post in dicto monasterio ^K Vestriæ Hornbach, non procul Gemini-pontis ciuitate ab juncto, ^L tertio Calendas Novembri diem suum obiit: & ibidem terra mandatus est. A morte autem, etiam in Augia, ubi primum conse-derat, claruit miraculis. Ejus Dalmatica viridis, quæ adhuc ibi adseruatur cum cingulo sacro, in partus doloribus frequenter medetur.

N O T A E.

Hic primum recienda est fabula, quæ est apud F. Felicem Fabrum, lib. 2. hisp. Sueverum e. 21. quæ habetur inter Suevarum rerum scriptores, à Goldasto editos.

a) Breuiarium Constant: tempore Cardinalis Austriaci. Anno 1599. excusum.

b) Trithemius in breuiario l. Voluminis Annalium suorum, in Rego sexagesimo.

c) Hermannus Contractus ad annum 724. e) Arnoldus Bion. l.2. c. 57. ex Cratopolio de Episcopis Germanie, faciunt eum Choropiscopum, cum tamen iam sub Damaso, tam à sacrâ sede, quam ab Episcopis totius orbis prohibiti fuerint, ut constat ex Decreti. p. 2. distict. 68. c. Choropiscopi: & alij ferè simpliciter Episcopum Meldensem faciat; ut Trithem. de viris illustribus S. Benedicti l. 3. c. 265. & l. 4. c. 192. Et loco suprà citato: Baron. 3. Nouemb. Breuiarium Constant: supra Gaspar Bürschius circa annum 724. Viguleius Hund in descriptione Aliaich inferioris, Chremica Augia, & tabula eiusdem bina, nec non lectionarium: dandus ergo erit illi locus in Catalogo Demochazris.

D E S. P I R M I N I O.

ris & Cratepolio, & Baronius corrigendus in Martyrologio, dum sibi contradicit, quemadmodum ostendit Arnoldus loco supra citato.

d) Canisius 3. Nouemb.

e) Tabula Augiae, Lectiones, & Chronicæ.

f) Eadem hoc.

g) Hic Chronicæ, Lectiones, & Tabulae, interserunt historiam de pedo. vide ibi.

h) puto fuisse Papam Gregorium secundum: nam ante annum 724. qui fuit Gregory in pontificatu annus iam secundus, teste Baronio; venit in Augiam Sintlacis.

i) Nam Sintlacis à Rege mandatum fuit, ut coram Episcopis exponeret, quantum doleat Papa de eorum negligentiâ.

k) Canisius in Martyrologio 3. Cal. Nouemb. ubi tamen male facit desiderio Eremitice ingressum.

l) Chronicæ, tabulae, lectiones, & alij pluriq[ue], à illis de Cœs, quæ in illis est.

m) serpentibus tradunt diu post fuisse penitus immunem, quod nunc non est: non tamen audiui, cuiquam noscios fuisse.

n) id habet traditio.

o) Chronicæ, tabulae, lectiones.

P) Abbatem ab illis electum dico: quia Abbatem eorum fuisse constat: tūm ex Bruschio, tūm ex Hermanno, atque ex alijs facile colligi potest, cum omnes Abbatem fuisse dicant, neque aliud monasterium sit, ubi Abbas fuisse dici possit, quam in Monasterio Augiae. Porro Bertholdum ac Nebi principes ipsum ad Carolum adduxisse, habet Hermannus anno 724. Augia, & alijs quot circum pagis fuisse donatum, testantur litteræ fundationis: in possessionem immitti in suum, per principes Bertholdum & Landfridum, ostendunt litteræ immisionis, seu inveniuntur, ab eodem Carolo data, anno 724. quemadmodum & litteræ fundationis, eis aliquanto prius data sunt illæ. Ex quibus redarguas Trithemium, qui Theodoricum, loco citato, regnum accepisse vult anno primum 726. cum tamen Baronius in Annalibus eum ponat anno 720. ex Chronicæ Francie à Pithao edito; & Hermannus Contractus afferat id ipsum; & colligifacile posset etiam ex Amioini hist. Francorum l. 4. c. 52. 3. & 4. Rētē ergo tabula Augiae Theodoric rege Sanctum Pirminium in Germaniam venisse avertit. Veruntamen quod auctores p[ro]p[ter]im, eum à Carolo donatum insula Augiae faciant, & litteræ etiam fundationis, p[re]fixum nomen Carli habeant, nullā facta mentione Theodoricis, id fors nemo mirabitur, qui legere Trithemium loco supra citato in Rege 62. & alio, ubi Reges Francie nomine tenus sollemmodo Reges fuisse, omnibus interim per Maiores domus administratis adfirmant. Porro Landfridum huic credo fuisse illum, quem Hermannus anno 730. Duxem Alemania appellans obiit scribit. Notari autem velim, ex tabulis nostris colligi videri, non Monasterium Augiae, sed locum arci Sandeck nunc subiectum dictum fuisse Sintlacis Ovrum. tunc enim insula nodus serpentum nec nomen habebat. De Ethone, inde ostendit Arnoldus l. 2. c. 37. n. 23.

q) Trithemius supra.

r) Vtigulus Hund in descriptione inferioris Alsatich.

s) Trithemius ubi supra.

t) Cum Arnoldus L. Morbacensem Abbatem facit ex Delforestio. vide Arnoldum l. 3. in appendice, litera A.

u) Hermannus & Trithemius locis citatis.

w) Tabulae, lectiones, & Hermannus anno 731.

x) Trithemius locis citatis.

y) Hermannus ad annum 731.

z) Trithemius ubi supra.

A) Tabulae, lectionesque omnia sequentia habent.

B) Lectiones habent VVissenbim: in margine tamen antiquo charactere correctum VVissenburg. z. VVissenburg nosrā lingua. porro hunc locum iucundum esse VVissenburg, mea ex lectionibus conjectura est.

C) à r[ati]o & vnde.

D) Hoc miraculum tabula non habent.

E) Hornburg scribunt alij: tabula tamen nosrā Hornbach, & Horbacense monasterium.

F) Lectiones habent VVagius, in margine vanescientibus literis, credo scriptum Roswaldt / forsan sit, qui est infra Alsatiam, ubi filii tres equi trium fere colorum reperiuntur.

G) Tabulae & lectiones.

H) Lectiones videntur mihi hunc sensum habere.

I) Canisius supra, tabulae, lectiones & alij p[ro]p[ter]im.

K) Ita Bruschus, tabulae & lectiones. Veftræ autem Westrich infra Alsatiam puto, & ciuitatem gemini pontis Zveno uic.

L) Arnoldus l. 2. cap. 57. c. f. Et Baronius ibidem.

Note etiam Simlas Sintleo[?] dici in literis antiquis supra citatis. Note etiam ex historia p[re]fixa prefatione, multitudinem serpentum fuisse ex parte, demonum spectra.

S. PETRVS